

ФУНКЦІОНУВАННЯ ІНСТИТУТІВ ПРЕДСТАВНИЦЬКОЇ ДЕМОКРАТІЇ В УМОВАХ ВІЙНИ

Бакун В.І.

аспірант першого року навчання

кафедри конституційного права України

Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого

У ширшому масштабі фіксація змін у ставленні громадян до державних інститутів і, зокрема, демократичних інститутів, що породжує або поглиблює явище політичної недовіри в різних частинах світу, була задокументована великою літературою з 80-х років. Порівняльні дослідження, нещодавно відредаговані Дітером Клінгеманном (1998), Піппою Норріс (1999), Маргарет Леві (1998), Джозефом Най (1997) та Марком Уорреном (1999), вказали на складність і, головним чином, велику варіацію явища. У демократіях, консолідованих у середині ХХ століття, таких як Італія, Японія та, меншою мірою, Німеччина, цинізм і дискомфорт у функціонуванні державних інститутів стали узагальнюватися з тривалого досвіду корупції, приголомшливої системи політичних партій та інших недоліків інституційної діяльності. Там, де інституції найкраще відповідають своїй початковій місії, як, наприклад, у Нідерландах, Норвегії, Фінляндії та Данії, довіра громадян є найвищою, але також коливається. По-справжньому драматичні відмінності відбулися в старих демократіях, таких як США, Англія, Франція, Швеція та Канада, де

дослідження, проведені протягом більш ніж чотирьох десятиліть, показали, що довіра до влади та державних інституцій систематично падала протягом останніх 30 років, змінюючи тенденцію економічного процвітання, пов'язану з домінуючим політичним спокоєм між кінцем Другої світової війни та 60-ми роками. Якщо в той період близько 3/4 громадян згаданих країн були задоволені, шанобливо і впевнені в урядах, інституціях і державній бюрократії, то сьогодні таке ставлення висловлюють лише 25%, критично реагуючи на кризи, скандали і, головним чином, на погіршення рівня функціонування інституцій. У цих випадках зміни торкнулися поведінки громадян щодо основних механізмів представницької демократії, таких як партії та вибори. Рівень ідентифікації партій, мобілізація виборців за партіями, явка та інтерес до політики в США, Англії та більшій частині континентальної Європи впали.

Повномасштабне вторгнення Росії в Україну не поклато край українській демократії. Хоча демократичні права були обмежені в умовах воєнного стану, що є виправданим згідно з міжнародним правом у контексті масштабної надзвичайної ситуації, демократичні інститути України продовжують функціонувати [1]. У той час як про характер української демократії після війни тривають певні дискусії, про демократію під час війни говорять мало. Однак те, що відбувається нині, вплине на те, що буде після війни. Велика війна — це серйозний стрес-тест для будь-якої країни, що демократизується.

Український парламент продовжував функціонувати під час війни, попри страх перед російською окупацією столиці в перші дні повномасштабного російського вторгнення. Переважна більшість парламентарів залишилася на місцях і продовжувала виконувати свої ролі та функції. Законодавство було обговорено й ухвалено, а комітети працювали. Однак воєнний стан суттєво змінив робочий процес парламенту. Парадоксально, але навіть попри те, що продуктивність роботи парламенту зросла, якщо порівнювати з мирним часом, довіра до нього в умовах воєнного стану знизилася [1].

Аргументи К. Оффе (1999), М. Уоррена (1999) та П. Штомпки (1999) на користь довіри перевертають попередні формулювання. Ідея полягає саме в

тому, що, за неможливості абсолютної гарантії того, що конфлікт розбіжних інтересів може бути вирішений мирним шляхом, сучасна демократія інституціоналізує правила, норми та інститути, які забезпечують цивілізовану модель політичної конкуренції, що також пропонують такі автори, як Муфф (1992) та Оукшотт (1975). Такі механізми, як вибори, представництво, свобода вираження поглядів та об'єднань, право на справедливий та неупереджений судовий розгляд, поділ влади та зобов'язання підзвітності з боку урядів, дають громадянам можливість кинути виклик відносинам, яким вони не довіряють, але для цього їхня недовіра повинна бути «інституціоналізована», тобто постійна за допомогою правил, які, Після мобілізації вони гарантують, що зможуть конкурувати за свої інтереси без ризику для своєї свободи та прав. Ідея полягає в тому, що права «натуралізовані» інститутами і «інтерналізовані» в інституційний порядок.

Разом ці дослідження підтверджують тезу про те, що досвід громадян, які впливають на політичну довіру, пов'язаний з досвідом правил, норм і процедур, які впливають з принципу рівності всіх перед законом. Але вони також показують, що оцінка громадянами інституцій залежить від навчання, яке їм надає їх функціонування.

Список використаних джерел:

1. Огляд демократичних інститутів України під час війн URL: <https://pravo.org.ua/wp-content/uploads/2023/06/ua-web.pdf>